

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Стоян Витлянов Стоянов,

хоноруван преподавател в катедра „История и археология“ при Факултета по
хуманитарни науки на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“
относно дисертационния труд на докторант Венко Венков Иванов на тема:

„Жилищната архитектура на столичния Търновград XII–XIV век“

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност
„Археология“, професионално направление 2.2. „История и археология“

Представеният за защита дисертационен труд на Венко Венков Иванов на тема
„Жилищната архитектура на столичния Търновград XII–XIV век“ представлява
самостоятелно научно изследване, което отговаря на изискванията за придобиване на
образователната и научна степен „доктор“ съгласно действащата нормативна уредба.
Разработката е изградена върху ясна научна концепция, основава се на значителен по
обем емпиричен материал и се отличава с последователно приложена методология и
убедителна научна аргументация.

Темата на дисертационния труд е актуална, научно значима и притежава
несъмнен приносен характер. Жилищната архитектура на столичния Търновград
представлява съществен, но сравнително слабо разработен аспект от изследването на
средновековната българска градска култура. Докато традиционно научният интерес е
насочван предимно към представителните архитектурни комплекси – дворци, църкви,
монастири, крепостни съоръжения и обществени сгради, жилищната среда дълго време
остава в периферията на изследователските търсения. Именно поради това настоящият
труд има важно значение, тъй като насочва вниманието към един основен елемент от
структурата на средновековния град – пространството на всекидневния живот.

Необходимостта от подобно изследване е обусловена и от значителното
увеличаване на археологическия материал през последните десетилетия. Натрупаните
резултати от проучванията на столичния Търновград предоставят възможност за ново,
комплексно и актуално осмисляне на жилищната архитектура. В този смисъл
дисертационният труд на Венко Иванов представлява съвременен научен отговор на
потребността от систематизиране, анализиране и интерпретиране на натрупаните данни.

Изследването се основава на значителна изворова база, включваща сведения за приблизително 400 археологически проучени жилищни структури от територията на средновековния Търновград. Наред с основния материал авторът използва и широк сравнителен корпус от жилищни обекти от други градски центрове на Второто българско царство и от византийския културен ареал. Това позволява разглеждането на търновската жилищна архитектура в по-широк исторически и културен контекст и дава възможност за открояване както на местните специфики, така и на общите тенденции в развитието на средновековното градско строителство.

Предмет на дисертационния труд е жилищната архитектура на столичния Търновград през XII–XIV век. Авторът ясно определя границите на изследването, като разглежда жилищните структури във връзка с цялостната организация на градската среда. Анализирани са взаимодействията между жилищното застрояване и останалите елементи на средновековния град – улична мрежа, квартална структура, укрепителна система, религиозни комплекси и обществени пространства.

Основната цел на разработката – цялостното представяне и анализиране на жилищната архитектура на столицата на Второто българско царство в нейните градоустройствени, архитектурно-конструктивни и функционални измерения – е успешно реализирана. Последователно са разгледани основните типове жилища, техните планировъчни решения, строителни техники, използвани материали и особеностите на вътрешното устройство. Специално внимание е отделено на отоплителните съоръжения, избените помещения, складовите пространства, нишите, стълбищата и останалите архитектурни елементи, свързани с организацията и функционирането на жилищното пространство.

Структурата на дисертационния труд е логично изградена и съответства на поставените цели и задачи. Разработката включва увод, четири основни раздела, заключение, използвана литература, планове и илюстративен материал. Изложението следва последователна изследователска логика – от историографския преглед и анализа на досегашните проучвания, през градоустройствения контекст, към архитектурните характеристики и функционалната организация на жилищната среда.

Съществено достойнство на труда е използването на комплексен интердисциплинарен подход. Авторът успешно съчетава методите на археологическия анализ, архитектурно-историческото изследване, типологизацията и сравнителния подход. Това позволява жилищната архитектура да бъде разгледана не само като съвкупност от материални останки, но и като източник за изучаване на социалните

отношения, икономическите процеси и особеностите на ежедневиия живот в столицата на Второто българско царство. Особено положително следва да бъде оценен стремежът жилищната архитектура да бъде представена като част от цялостната градска система. Авторът убедително показва, че жилищната среда не представлява изолиран архитектурен феномен, а е тясно свързана с развитието и функционирането на средновековния град. Именно този подход придава на изследването по-широка историческа значимост.

Научни приноси на дисертационния труд

Научните приноси на представения труд могат да бъдат определени като значими и оригинални.

Основните от тях се изразяват в значително разширяване и систематизиране на изворовата база за жилищната архитектура на столичния Търновград чрез използване на данните от стотици археологически проучени жилищни структури; изграждане на цялостна научна картина за развитието, организацията и особеностите на жилищната среда в столицата на Второто българско царство; систематизиране на основните типове жилища и анализиране на техните архитектурни, конструктивни и функционални характеристики; разкриване на мястото и ролята на жилищната архитектура в общата градоустройствена структура на средновековния Търновград; прилагане на сравнителен подход, който поставя търновските жилищни структури в контекста на развитието на средновековната архитектура на Балканите; създаване на научна основа за бъдещи археологически, архитектурно-исторически и урбанистични изследвания.

Получените резултати имат както теоретично значение за развитието на медиевистиката и археологията, така и практическо приложение при изследването, представянето и опазването на недвижимото културно наследство.

Оценка на публикационната дейност и автореферата

Научните резултати от дисертационното изследване са апробирани чрез пет публикации на докторанта Венко Венков Иванов, тематично свързани с проблематиката на дисертационния труд. Те отразяват отделни аспекти от изследването и свидетелстват за последователна научна работа и активно участие в разработването на проблемите, свързани със средновековната архитектура на Търновград.

Представеният автореферат коректно и пълно отразява съдържанието, структурата, методологията, основните резултати и научните приноси на

дисертационния труд. Той изпълнява успешно функцията си на синтезирано представяне на проведеното изследване.

Критични бележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да бъдат отправени отделни препоръки, които не намаляват неговите научни достойнства. В бъдещи публикации би могло още по-задълбочено да бъдат разработени някои аспекти, свързани със социалната интерпретация на жилищната среда, динамиката на градското развитие и връзката между архитектурните промени и по-широките исторически процеси. Допълнително внимание би могло да бъде насочено към изследването на връзката между жилищната архитектура и социалната структура на средновековното общество, включително към въпросите за статута на обитателите, организацията на домакинствата и функциите на отделните жилищни пространства.

При сравнителния анализ с други архитектурни центрове би могло допълнително да се конкретизират критериите за съпоставка, което би позволило още по-детайлно изясняване на регионалните особености и влияния. В тази насока бъдещи изследвания биха могли да разширят географския обхват на сравнението чрез включване на повече примери от византийски, балкански и средноевропейски средновековни центрове, което би допринесло за по-пълното позициониране на жилищната архитектура на Търновград в контекста на европейското архитектурно развитие.

Тези бележки следва да се приемат като препоръки за бъдеща научна работа и не поставят под съмнение високата оценка на представения труд. Напротив, те очертават възможни направления за надграждане на постигнатите резултати и за последващо развитие на изследванията върху средновековната жилищна архитектура, градската среда и културното наследство на столичния Търновград.

Заклучение

Въз основа на цялостната оценка на представения дисертационен труд „Жилищната архитектура на столичния Търновград XII–XIV век“ считам, че той представлява самостоятелно, задълбочено и приносно научно изследване.

Дисертацията се отличава с актуалност на проблематиката, значителна изворова база, правилно избрана методология, ясна структура и убедителни научни резултати. Поставените цели и задачи са успешно реализирани, като изследването съществено

обогатява познанията за развитието, организацията и функциите на жилищната среда в столицата на Второто българско царство.

Представеният труд отговаря на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Археология“, професионално направление 2.2. „История и археология“.

Въз основа на изложеното давам своята **положителна оценка** на дисертационния труд и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Венко Венков Иванов образователната и научна степен „доктор“.

1.08..07.2026 г.

проф. д-р Стоян Витлянов

